

№10(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 224 sahifa,
20-oktyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №136361

MUNDARIJA

Pedagogical Model for Developing Students' Communicative Competence: Organisation of Experimental Work and Evaluation of its Effectiveness	10
<i>Mukhamedova Matlyuba Satvaldiyevna, Xudoyberdiyev Olloqul Isagovich</i>	
Bakalavriat darajasida bo'lajak matematiklarning kasbiy hamda amaliy malakalarini rivojlantirish usullari ...	17
<i>Abduraxmonov Abdumo'min, Sheraliyev Aliboy Tulboyevich</i>	
Sport mashg'ulotlarini real vaqt rejimida boshqarishda ter biomarkerlarini o'lchovchi taqiladigan biosensorlar.....	20
<i>Meliqo'ziyev Azizjon Adxamjon o'g'li</i>	
Ekstremal issiqlik sharoitida sportchilarning ish qobiliyatini oshirish shakllari: aklimatsiya, sovitish va individual gidratatsiya dalillari.....	26
<i>Qodirova Shahlo Shavkatjon qizi</i>	
Mikroorganizmlarda fermentatsiya orqali energiya hosil bo'lishi va uning biotexnologik ahamiyati	31
<i>Raxmatullaeva Maxfuza Igamberdiyevna</i>	
Bo'lajak pedagoglar tayyorgarligida learning analytics asosidagi metodik ta'minotning mazmuni va tuzilishi	37
<i>Akbarova Sevaraxon Xusanboy qizi</i>	
Sovet davridan mustaqillik davrigacha O'zbekistonda suv siyosatining tarixiy transformatsiyasi: Orolbo'yi inqirozi misolida.....	45
<i>Dadaboyev Nodirbek Ergashali o'g'li</i>	
Digital SAT matematika bo'limida maxsimal (800 ball) natijaga erishish strategiyalari va desmos interfaol imkoniyatlaridan foydalanish	51
<i>Abdullayev G'ayratjon Mutalipovich</i>	
Ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan pedagoglarning, kreativ yondashuv asosida talabalarning nutq va tafakkurini rivojlantirishga oid nazariy bilim hamda amaliy malakalarga egaligi	55
<i>Abdullayeva Mavluda Aribovna</i>	
Bo'lajak pedagoglarda pedagogik improvizatsion ko'nikma va malakalar.....	62
<i>Ablokulov Sherali Davronovich</i>	
Interaktiv platformalar vositasida bo'lajak pedagoglarning texnologik-amaliy kompetensiyasini rivojlantirish: elektron ta'lim resurslarini yaratish tajribasi.....	66
<i>Maxmudov Abduxalim Xamidovich, Yo'ldashev Axrorjon Egamnazar o'g'li</i>	
Elektr yoritish fanini o'qitishda yangi interfaol metodlarning ahamiyati.....	71
<i>Nasretdinova Feruza Nabiyeuna</i>	
Developing Methodological Decision-Making Skills in Pre-Service English Language Teachers Through Clil-Based Tasks.....	75
<i>Nilufar Achilovna Tuxtayeua</i>	
Developing Linguocultural Competence Through Digital Storytelling in English Language Teaching: an Integrated Approach	79
<i>Rakhimov Mansur</i>	
Nature of Speaking in EFL Contexts: Fluency, Accuracy, and International Competence	83
<i>Rashidova Nodira Khabibullayevna, Egamberdiyeva Marjona Abdurasul kizi</i>	
Autizimli bolalarning sensor rivojlanishida ta'lim muhitining o'rni	89
<i>Sh. A. Nurmatova</i>	
Ta'limda inson va sun'iy intellekt hamkorligining metodologik transformatsiyasi: inson markazli pedagogik paradigma	94
<i>Tadjimatova Xosiyatxon Botirjon qizi</i>	
Ingliz tilini o'qitishda aralash metodlarni qo'llashning didaktik asoslari va darsni loyihalash modeli	102
<i>Usmonova Dilnoza Muratovna</i>	

Онлайн-проекты как механизм формирования профессиональных навыков у будущих учителей русского языка	106
Матниязова Азиза Бахтияровна	
Malakali dzyudochilarni tayyorlashda texnik-taktik mahoratni takomillashtirish mexanizmlariga innovatsion yondashuv	110
Tangriyev Abdullo Tovashevich	
Malakali dzyudochilarni xalqaro musobaqalarga tayyorlash tizimini takomillashtirish: Olimpiya saralash davrida rejalashtirish va cho'qqi shaklga chiqarish	116
Tangriyev Abdurkarim Tovashevich	
Sinfidan tashqari faoliyatlar jarayonida hadislarga asoslangan ma'naviy-axloqiy tarbiyaning pedagogik salohiyati va amaliy asoslarini takomillashtirish.....	122
Fayzullayeva Gulnoza Kamolovna	
Ta'lim loyihalarining iqtisodiy-pedagogik samaradorligini baholashning nazariy-metodologik asoslari	129
Saitxonov Bobomurod Po'latovich	
Rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar bilan logopedik mashg'ulotlarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish samaradorligi.....	133
Tojiboyeva Osiyoxon Alisher qizi	
Aksiologik yondashuvning pedagogik va psixologik mohiyati	138
Hafizov Shahriyor Shavkatovich	
Emotsional intellektni rivojlantirishda kognitiv yondashuvning nazariy-metodologik asoslari.....	142
Nishonova Lobar Mirzakulovna	
Boshlang'ich sinflarda ongli o'qishni leksik-kognitiv yondashuv asosida rivojlantirish	146
Ne'matova Diyora Baxodir qizi, Shabbazova Dिल्фуза Ruzikulovna	
O'qituvchilarda kasbiy stressning yuzaga kelishiga ta'sir etuvchi individual-psixologik omillar	153
Konratbayeva Ayjamal Bazarbayevna	
Xorijiy tajribada neyropedagogik yondashuvlar va kognitiv boshqaruv modellari: kengaytirilgan tanqidiy komparativ tahlil	158
Izzatullayeva Zohidaxon Sunatdullayevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik mahoratini rivojlantirish muammosi: pedagogik tahlil.....	164
Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Israilova Oydin Uchkun qizi	
O'zbek musiqiy merosi va uni talabalarda qadriyatli munosabat sifatida shakllantirish	169
Mannapov Sultonali, Mansurova Nigoraxon Rustamjonovna	
Integrativ ta'lim texnologiyalari va raqamli vositalar asosida bilish kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	173
Quvvatova Mohira Hikmatillayevna	
Maktabgacha ta'limda 6–7 yoshli bolalarning metakognitiv kompetensiyalarini o'yin faoliyati orqali rivojlantirishning texnologik dasturi va uni amaliyotga tatbiq etish tizimi	177
Nuritdinova Xurshida Narpulatovna	
Futbol texnikasining asosiy elementlari va texnik harakatlarni bajarish usullarini o'rgatish	182
Sadriddin Tulepov	
Innovatsion ta'lim muhiti asosida pedagogika fanini o'qitish modelining samaradorligini tajriba-sinov asosida baholash	187
Abdusattorova Sarvinov Norqo'zi qizi	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarida badiiy idrok va fanga oid kompetensiyalarni rivojlantirishning sinergetik-integrativ asoslari.....	192
Abdullayeva Feruza Nurillayevna	
Rus tilini o'qitish jarayonida talabalarining o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi	197
Allayarova Dिल्фуза Klichevna	
Practical Methodological Approaches to Developing Management Skills of Deputy Directors in Preschool Educational Organizations Principles of Connecting Theoretical Knowledge With Practical Activity	201
Makhamadalieva E'zoza Rustamkhuja	

Kimyo muhandisligi terminologiyasida polisemiya hodisasi 205 Shomurodova Zebiniso Rajabovna	205
Talabalar o'quv muvaffaqiyatini rivojlantirishning pedagogik, psixologik va texnologik determinantlari 209 Turaboyeva Madinaxon Raxmonjon qizi	209
O'quvchilarning madaniyatlararo kompetensiyasini mediamatnlar vositasida rivojlantirishga oid xorijiy tajriba tahlili 219 Turdimuratova Aysanem	219

INTEGRATIV TA'LIM TEKNOLOGIYALARI VA RAQAMLI VOSITALAR ASOSIDA BILISH KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Quvvatova Mohira Hikmatillayevna
Termiz davlat pedagogika instituti, PhD

Annotatsiya: Mazkur maqolada integrativ ta'lim texnologiyalari va raqamli vositalar asosida maktabgacha yoshdagi bolalarda bilish kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasining mazmuni va pedagogik imkoniyatlari yoritilgan. Bilish jarayonlarini faollashtirishda interfaol metodlar, didaktik o'yinlar, multimedia materiallari va raqamli ta'lim resurslaridan foydalanishning ahamiyati asoslangan. Shuningdek, integrativ yondashuv orqali bolalarning mustaqil fikrlashi, kuzatuvchanligi, mantiqiy tafakkuri, ijodkorligi va muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari ochib berilgan. Maqolada ta'lim texnologiyalarini maqsadli uyg'unlashtirish hamda bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olishga doir metodik tavsiyalar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: integrativ ta'lim, bilish kompetensiyalari, raqamli vositalar, ta'lim texnologiyalari, interfaol metodlar, didaktik o'yinlar, maktabgacha ta'lim, mustaqil fikrlash.

Abstract: This article examines the content and pedagogical potential of methods for developing cognitive competencies in preschool children through integrative educational technologies and digital tools. It highlights the importance of interactive methods, didactic games, multimedia materials, and digital educational resources in enhancing children's cognitive processes. The article explores how an integrative approach can foster independent thinking, observation skills, logical reasoning, creativity, and problem-solving abilities. It also provides methodological recommendations for combining educational technologies purposefully while considering children's age-related and individual characteristics.

Key words: integrative education, cognitive competencies, digital tools, educational technologies, interactive methods, didactic games, preschool education, independent thinking.

Аннотация: В статье рассматриваются содержание и педагогические возможности методики развития познавательных компетенций детей дошкольного возраста на основе интегративных образовательных технологий и цифровых средств. Обосновано значение интерактивных методов, дидактических игр, мультимедийных материалов и цифровых образовательных ресурсов в активизации познавательных процессов. Раскрываются возможности интегративного подхода в развитии самостоятельного мышления, наблюдательности, логического мышления, творческих способностей и умений решать проблемные ситуации. Представлены методические рекомендации по целенаправленному сочетанию образовательных технологий с учётом возрастных и индивидуальных особенностей детей.

Ключевые слова: интегративное обучение, познавательные компетенции, цифровые средства, образовательные технологии, интерактивные методы, дидактические игры, дошкольное образование, самостоятельное мышление.

KIRISH

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimida bolalarning intellektual salohiyatini rivojlantirish, mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirish va bilish kompetensiyalarini takomillashtirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, ta'lim jarayoniga integrativ yondashuv va raqamli texnologiyalarni joriy etish bolalarning bilishga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularning ijodiy faolligi hamda mantiqiy tafakkurini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Integrativ ta'lim texnologiyalari turli bilim sohalari, faoliyat turlari va ta'limiy mazmunni o'zaro uyg'unlashtirish orqali bolalarda olam haqidagi yaxlit tasavvurlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Raqamli vositalar, jumladan, interaktiv o'yinlar, multimedia materiallari, animatsiyalar va elektron ta'lim resurslari esa o'quv jarayonini qiziqarli, ko'rgazmali va bolalarning yosh xususiyatlariga mos tashkil etishga yordam beradi.

Maktabgacha yosh davri bolaning idrok, xotira, diqqat, tafakkur, nutq va tasavvur kabi bilish jarayonlari jadal rivojlanadigan bosqichdir. Shu sababli mazkur davrda ta'limiy faoliyatni bolalarning individual imkoniyat-

larini hisobga olgan holda tashkil etish, ularni kuzatish, taqqoslash, tahlil qilish, xulosa chiqarish va muammoli vaziyatlarga yechim topishga yo'naltirish alohida ahamiyat kasb etadi.

Integrativ ta'lim texnologiyalari va raqamli vositalardan maqsadli foydalanish bolalarning nafaqat bilimlarni o'zlashtirishiga, balki ularni amaliy faoliyatda qo'llashiga, mustaqil izlanishiga va atrof-muhit hodisalari o'rtasidagi bog'liqliklarni anglashiga ham ko'maklashadi. Bunda raqamli vositalar pedagogning bevosita muloqoti, amaliy mashg'ulotlar, harakatli va didaktik o'yinlar o'rnini to'liq egallamasdan, ularni mazmunan boyituvchi vosita sifatida qo'llanilishi lozim.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Integrativ metodikaning nazariy-metodik asoslarini belgilashda xalqaro ilmiy tadqiqotlarda ilgari surilgan qarashlar muhim ahamiyatga ega. Xususan, Harvard University huzuridagi Center on the Developing Child tomonidan olib borilgan tadqiqot va metodik ishlarda ijro funksiyalari hamda o'zini o'zi boshqarish ko'nikmalari bolaning o'rganishi va rivojlanishini qo'llab-quvvatlovchi muhim kompetensiyalar sifatida qaraladi. Markaz tomonidan ishlab chiqilgan metodik qo'llanmalarda ijro funksiyalarini rivojlantirish uchun turli yosh bosqichlariga mos o'yinlar va faoliyatlar tavsiya etilgan bo'lib, ayniqsa, 3–5 hamda 5–7 yoshli bolalar uchun alohida faoliyatlar majmuasi ishlab chiqilgan.

Harvard tadqiqotchilarining yondashuvida o'yin bolaning vaqtini mazmunli o'tkazish vositasigina emas, balki diqqatni jamlash, ishchi xotirani faollashtirish, o'zini nazorat qilish, qoidalarga rioya qilish va kognitiv moslashuvchanlikni mashq qildirish imkonini beruvchi tabiiy rivojlantiruvchi muhit sifatida talqin qilinadi. 5–7 yoshli bolalar uchun tavsiya etilgan faoliyatlarda qoidali o'yinlar, xotirani talab qiladigan topshiriqlar, tezkor javob va diqqatni nazorat qilishga asoslangan o'yinlar hamda strategik rejalashtirishni talab qiladigan faoliyatlardan foydalanish nazarda tutilgan.

Mazkur yondashuvni rivojlantirishda Finlyandiya maktabgacha ta'lim tajribasi ham muhim metodik manba sifatida qaraladi. Finlyandiyaning 2022-yilda kuchga kirgan maktabgacha ta'lim milliy o'quv dasturida bolaning o'ynash, o'rganish va ishtirok etish huquqi, transversal kompetensiyalarni shakllantirish, ota-onalar bilan hamkorlik va bolaning individual rivojlanishini baholash masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Mazkur dastur 2022-yil mart oyidan milliy normativ hujjat sifatida kuchga kirib, mahalliy maktabgacha ta'lim dasturlarini tashkil etish uchun asos bo'lgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maktabgacha ta'lim jarayonida 5–6 yoshli bolalarning bilish kompetensiyalarini rivojlantirish mazmunan turli ta'limiy faoliyatlarni o'zaro bog'lash, bolaning mavjud tajribasiga tayangan holda yangi bilim va ko'nikmalarni hosil qilish hamda ularni turli vaziyatlarda qo'llash imkoniyatlarini yaratishni talab etadi. Shu nuqtayi nazardan, integrativ ta'lim texnologiyalaridan foydalanish bilish kompetensiyalarini rivojlantirishning samarali metodik shartlaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Integrativ yondashuvda bola bilimni alohida fan yoki mashg'ulot doirasida o'zlashtiruvchi subyekt sifatida emas, balki turli faoliyatlar vositasida o'zaro bog'langan bilish tajribasini egallovchi faol subyekt sifatida qaraladi.

Tadqiqotimizda integrativ ta'lim texnologiyasi deganda 5–6 yoshli bolaning bilish faoliyatini birgina ta'limiy vazifa bilan chegaralab qo'ymasdan, kuzatish, suhbat, o'yin, tajriba, amaliy harakat, tasviriy faoliyat, matematik amallar, konstruktiv faoliyat, nutqiy ifodalash va refleksiv baholash kabi faoliyatlarni yagona bilish vazifasi atrofida o'zaro bog'lashga asoslangan pedagogik jarayon tushuniladi. Bunda integratsiyaning asosiy maqsadi faoliyatlar sonini ko'paytirish emas, balki ular o'rtasidagi mazmuniy va funksional bog'liqlikni ta'minlash orqali bolaning bilish faoliyatini yaxlit tashkil etishdan iborat.

Mazkur yondashuvda integratsiya, avvalo, bolaning bilish jarayonlari o'rtasidagi o'zaro aloqadorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Masalan, bola muayyan predmet yoki hodisani kuzatish jarayonida uning belgilarini idrok etadi, diqqatini muhim xususiyatlarga yo'naltiradi, mavjud tajribasi bilan taqqoslaydi, savol yoki taxmin ilgari suradi, amaliy tajriba orqali o'z taxminini tekshiradi va natijani nutqiy jihatdan ifodalaydi. Demak, bitta faoliyatning o'zida idrok, diqqat, xotira, tafakkur, nutq, tasavvur va ijro funksiyalari o'zaro bog'langan holda faollashadi. Shu jihatdan integrativ metodika bilish kompetensiyasini alohida psixik funksiyalar yig'indisi sifatida emas, balki ularning funksional birligi sifatida rivojlantirish imkonini beradi.

Mazkur ilmiy xulosalar tadqiqotimiz uchun metodik jihatdan muhim bo'lib, o'yin vositasida bolaning bir vaqtning o'zida bir nechta bilish funksiyalarini faollashtirish imkoniyatini asoslaydi. Shundan kelib chiqib, biz ishlab chiqqan metodikada o'yinlar faqat motivatsion vosita sifatida emas, balki diqqat, xotira, tafakkur, rejalashtirish, muammoni hal qilish va o'zini nazorat qilish jarayonlarini faollashtiruvchi funksional metodik vosita sifatida tashkil etildi.

Bunda Harvard tomonidan ilgari surilgan muhim metodik tamoyillardan biri - topshiriqlarning bola uchun yetarlicha murakkab, biroq haddan tashqari qiyin bo'lmashligi va bola faoliyatni o'zlashtirgan sari kattalar yordamining bosqichma-bosqich kamaytirilishidir. Bunday yondashuv bolaning mustaqil faoliyatini kuchaytirish va tashqi boshqaruvdan o'zini o'zi boshqarishga o'tishini qo'llab-quvvatlaydi. Shu asosda tadqiqotimizda topshiriqlar murakkabligini izchil oshirish va tarbiyachining yordam darajasini bosqichma-bosqich kamaytirish metodik mexanizmi qo'llanildi.

Shu asosda tadqiqotimizda integrativ ta'limning quyidagi funksional yo'nalishlari belgilandi: mazmuniy integratsiya, faoliyatlararo integratsiya, bilish funksiyalari integratsiyasi, kommunikativ integratsiya va amaliy integratsiya.

Mazmuniy integratsiya bir mavzu doirasidagi turli bilimlarni bog'lashni; faoliyatlararo integratsiya o'yin, tajriba, suhbat, tasviriy va konstruktiv faoliyatlarni uyg'unlashtirishni; bilish funksiyalari integratsiyasi diqqat, xotira, idrok va tafakkurning birgalikdagi faollashuvini; kommunikativ integratsiya bolaning o'z fikrini ifodalashi va boshqalarning fikri bilan taqqoslashini; amaliy integratsiya esa egallangan bilimlarni real faoliyatda qo'llashni nazarda tutadi.

Integrativ ta'lim texnologiyasini tashkil etishda muammoli vaziyat alohida metodik vosita sifatida qo'llanildi. Chunki muammoli vaziyat bolaning mavjud bilimlari bilan yangi vaziyat o'rtasida bilish ehtiyojini yuzaga keltiradi. Bunday sharoitda bola tayyor javobni kutish o'rniga muammoni tushunishga, taxmin qilishga, turli variantlarni sinab ko'rishga va natijani baholashga intiladi. Shu sababli tadqiqotimizda muammoli vaziyatlar oddiy savol-javob shaklida emas, balki harakat, tajriba va izlanishni talab qiladigan vaziyat sifatida loyihalashtirildi.

Tadqiqotimizda raqamli vositalardan foydalanishning asosiy maqsadi bolani ekran oldidagi passiv faoliyatga jalb etish emas, balki vizuallashtirish, individuallashtirish, mustaqil topshiriq bajarish, tezkor qayta aloqa va pedagogik monitoring imkoniyatlarini kengaytirishdan iborat qilib belgilandi. Shu sababli raqamli topshiriqlar real kuzatish, tajriba, harakat va muloqot bilan almashinib boradi.

Shu jihatdan raqamli va real ta'lim muhitining integratsiyasi tadqiqotimizda alohida metodik prinsip sifatida qaraldi. Raqamli muhit bolaning ko'rish, eshitish va interaktiv faoliyat imkoniyatlarini kengaytirs, real predmetli muhit sensor tajriba, harakat, muloqot va amaliy faoliyatni ta'minlaydi. Ularning uyg'unligi esa bolaning bilish tajribasini yanada yaxlit tashkil etish imkonini beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Integrativ metodikaning amaliy mazmunini ochib berishda tadqiqotda foydalanilgan "Suvning xususiyatlari" mavzusidagi faoliyat namunasi muhim metodik ahamiyatga ega. Mazkur faoliyatda bola dastlab suvni kuza-tadi va uning tashqi xususiyatlariga e'tibor qaratadi. Keyinchalik suvga turli predmetlarni joylashtirib, ularning cho'kishi yoki suzishini kuzatadi, natijalarni taqqoslaydi va guruhlaydi. Shu jarayonda tarbiyachi "Nima uchun ayrim predmetlar suv yuzida qoldi?", "Qaysi predmetlar cho'kdi?", "Buni qanday tekshirish mumkin?" kabi muammoli savollar orqali bolaning mustaqil fikrlashini rag'batlantiradi. Bola esa o'z taxminini amaliy tajriba yordamida tekshiradi va kuzatish natijasini og'zaki ifodalaydi.

Mazkur faoliyatning metodik ahamiyati shundaki, unda bitta mavzu doirasida bir nechta bilish faoliyatlari tabiiy ravishda integratsiyalashadi: kuzatish – savol qo'yish – taxmin ilgari surish – tajriba o'tkazish – taqqoslash – tasniflash – nutqiy ifodalash – xulosa chiqarish. Natijada bola faqat "suv haqida ma'lumot" olmaydi, balki bilish faoliyatining muayyan usullarini amaliy jihatdan egallaydi.

Integrativ metodikaning yana bir muhim xususiyati bolaning bir faoliyatda egallagan bilim va tajribasini boshqa faoliyatga ko'chirish imkoniyatini yaratishdir. Masalan, tajriba jarayonida predmetlarni "suzadi" va "cho'kadi" guruhlariga ajratgan bola keyinchalik shu predmetlarni son jihatidan taqqoslashi, ularning rasmini chizishi, natijani og'zaki bayon qilishi yoki konstruktorlik faoliyatida suvda suzuvchi obyekt modelini yaratishi mumkin. Bunday faoliyatlararo bog'liqlik bolaning bilimni faqat muayyan vaziyatda emas, balki yangi vaziyatlarda ham qo'llay olish qobiliyatini rivojlantiradi.

Integrativ metodikaning samaradorligini oshiruvchi muhim vositalardan biri raqamli texnologiyalarni real predmetli faoliyat bilan uyg'unlashtirish hisoblanadi. Bunda raqamli vosita bolaning real faoliyatini almashtirmaydi, balki uni boyitadi. Masalan, dastlab bola raqamli tasvir yoki qisqa videorolik orqali muayyan hodisaga duch keladi, keyin ushbu hodisa yuzasidan taxmin bildiradi, real predmetlar bilan tajriba o'tkazadi, olingan natijani raqamli topshiriq orqali mustahkamlaydi va yakunda o'z xulosasini ifodalaydi. Shu tariqa raqamli va real ta'lim muhiti o'rtasida uzviy bog'liqlik hosil qilinadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning bilish kompetensiyalarini rivojlantirishda o'yin faoliyatining imkoniyatlaridan foydalanish bolaning tabiiy faolligi, qiziquvchanligi va mustaqil harakatga intilishiga tayanish imkonini beradi. Biroq tadqiqotimizda o'yin faqat bolaning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish yoki motivatsiyani oshirish vositasi sifatida emas, balki aniq bilish vazifasiga yo'naltirilgan rivojlantiruvchi metodik vosita sifatida talqin qilinadi. Shu sababli ishlab chiqilgan o'yin va metodik topshiriqlarning mazmuni bolaning muayyan bilimni eslab

qolishidan ko'ra, uni kuzatish, ajratish, taqqoslash, tasniflash, bog'lanishlarni aniqlash, taxmin qilish, tekshirish va xulosa chiqarish faoliyatiga jalb etishga qaratildi.

Mazkur yondashuvda o'yin topshirig'ining pedagogik qiymati uning tashqi shakli bilan emas, balki qanday bilish harakatini yuzaga keltirishi bilan belgilanadi. Masalan, predmetlarni rangiga qarab ajratish oddiy didaktik topshiriq bo'lib ko'rinishi mumkin. Agar topshiriq shartiga "Nima uchun aynan shu predmetlarni bir guruhga kiritding?" degan savol qo'shilsa, bola nafaqat tasniflash, balki o'z tanlovini asoslashga ham harakat qiladi. Shu tariqa oddiy amaliy harakatdan yuqori darajadagi bilish faoliyatiga o'tiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tahlillar integrativ ta'lim texnologiyalari va raqamli vositalarni uyg'un qo'llash 5–6 yoshli bolalarning bilish kompetensiyalarini rivojlantirish uchun muhim metodik imkoniyatlar yaratishini ko'rsatadi. Kuzatish, suhbat, didaktik o'yin, tajriba va amaliy topshiriqlarni yagona bilish vazifasi atrofida tashkil etish bolalarning mustaqil fikrlashi, taqqoslashi, tasniflashi hamda xulosa chiqarish ko'nikmalarini qo'llab-quvvatlaydi.

Maktabgacha ta'lim amaliyotida raqamli materiallarni real predmetli faoliyat bilan uyg'unlashtirish, topshiriqlar murakkabligini bolalarning yosh va individual imkoniyatlariga moslashtirish, muammoli savollar va qoidali o'yinlardan izchil foydalanish tavsiya etiladi. Shuningdek, bolalarning faoliyat jarayonidagi o'zgarishlarini kuzatish va natijalarga muvofiq metodik yordamni moslashtirib borish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. - O'RQ-637-son1, 2020-yil 23-sentabr.
2. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi. - Toshkent, 2022.
3. Mishra P., Koehler M. J. Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge // Teachers College Record. - 2006. - Vol. 108, No. 6. - P. 1017–1054.
4. UNESCO. ICT Competency Framework for Teachers. Version 3. - Paris: UNESCO, 2018.
5. OECD. Empowering Young Children in the Digital Age. - Paris: OECD Publishing, 2023.
6. UNESCO IITE. ICTs in Early Childhood Care and Education. - Moscow: UNESCO Institute for Information Technologies in Education, 2013.

1 <https://lex.uz/docs/-5013007>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.